

Johan de Wittstraat 33, fröbelschool

Adres	Johan de Wittstraat 33 (a)
Postcode	2242 LA
Kadastraal nummer	B 4240
Naam	Fröbelschool voor Christelijke Bewaarschool (of: Chr. Fröbelschool)
Beschermd gezicht	Ja
Aantal onderdelen behorend tot het beschermd monument	1
Benoeming onderdelen complex	School
Oorspronkelijke functie	Onderwijs
Datering/Bouwjaar	1932

Omvang bescherming

De bescherming betreft het SCHOOLGEBOUW.

Het interieur maakt onderdeel uit van de bescherming voor wat betreft de oorspronkelijke indeling en detaillering.

Inleiding

In 1932 ontwierp gemeentearchitect A. Bontenbal een Christelijke Fröbelschool met twee leslokalen en een speellokaal. Op de kopse zijden, aan de zij- en achtergevels waren nevenfuncties zoals de kamer van het hoofd, een keuken, toiletten en bergingen gesitueerd. Van voor naar achter (of van links naar rechts) was een doorlopende gang met kleednissen ontworpen met voor/links (zuidwestzijde) een entreeportaal en hoofdentree. Links op het perceel was de oprit met inrijhek gepland; voor de school een speelterrein (conform huidige situatie). In het plan was een uitbreiding aan de zuidwestzijde voorzien die nooit gerealiseerd is.

Bij het entreeportaal is een hardstenen steen ingemetseld, afkomstig van een vorige school, met de tekst: "Aan het welzijn der jeugd van de hervormde gemeente gewijd. / Mattheüs 25: 40. 1859" In 1951 werd een verbouwing uitgevoerd waarbij de zolderverdieping verbouwd werd en de dakkapel op het zuidwestelijke dakvlak vergroot werd. Dit geschiedde naar tekeningen van J.W. Blok, de architect die ook verantwoordelijk was voor het ontwerp van de Den Deijl-basisschool en het naastgelegen wijkcentrum Deijlroord aan de Middelweg/Hofcampweg in 1951. Rond 2000 vonden verschillende verbouwingen plaats ten behoeve van de dienstwoning op de zolderverdieping en de huisvesting van een kinderopvangcentrum in opdracht van P.A. en A.J. van der Drift en naar ontwerp van Architectenburo Franse & Van Hoof. Hierbij werd de dakkapel aan de voorzijde uitgebreid en vernieuwd. Bovendien vond een uitbreiding aan de achterzijde plaats. Ook

de bouw van een lage, houten berging aan de noordoostzijde, het aanbrengen van meer dakkapellen op het achterdakvlak, het vernieuwen van ramen en deuren en het plaatsen van een vluchttrap behoren tot de wijzigingen. Ook intern zijn verbouwingen uitgevoerd ten behoeve van het kinderopvangcentrum. De oorspronkelijke, stalen ramen met lekdorpels van afgeronde grèstegels zijn nog maar op een paar plekken aanwezig.

Over de architect

Arie Bontenbal (1896-1972), geboren te Bleijswijk, werd opgeleid als bouwkundig tekenaar. In 1921 werd hij tijdelijk tekenaar van de chef Gemeentewerken van Wassenaar. Een van zijn eerst eigen ontwerpen was een bollenschuur (1923) achter een bestaand woonhuis aan Oostdorperweg 159. Ondanks aangebrachte wijzigingen en opname in een bedrijfspand verwijst de schuur nog steeds naar de bloembollencultuur in het agrarische verleden van Wassenaar. Als lid van de Nederlandse Protestanten Bond ontwierp hij in 1924 aan de Lange Kerkdam 46 een kerk voor dit genootschap. Het gebouw kreeg een eenvoudige hoofdvorm met een hoog leien gedekt zadeldak; het is sterk verbouwd.

In 1926 volgde de benoeming tot gemeentearchitect van Wassenaar, hetgeen betekende dat Bontenbal tot 1945 alle openbare gebouwen in de gemeente zou ontwerpen. Zo kwam in 1926 op de hoek Johan de Wittstraat / Van Zuylen van Nijveltstraat een politiebureau annex brandweerkazerne van zijn hand tot stand. Het was een complexe opgave. Het gebouw moest behalve het politieonderkomen en een lijkenhuisje, ook twee bovenwoningen, een garage en een slangentoren voor de brandweer omvatten. Het fraai gedetailleerde ensemble werd afgebroken. Aan de Araweg 8 kwam in 1927 een vier-klassige ULO-school naar ontwerp van Bontenbal tot stand. Ook dit werk werd afgebroken: het vrij gesloten gebouw moest plaats maken voor woningbouw.

In 1931/32 ontwierp Bontenbal de Christelijke Fröbelschool aan de Johan de Wittstraat. In hetzelfde jaar ontwierp hij ook een (eveneens afgebroken) dubbele school voor christelijk en openbaar onderwijs met elk zes lokalen aan de Bloemcamplaan in het nieuwe villapark Nieuw Wassenaar. De christelijke school vereiste speciale gemeentelijke toestemming. De lange kavellengte maakte twee afzonderlijke hoofdingangen en speelplaatsen mogelijk. Beeldbepalend was de sterke ritmering van de raamopeningen, die naar gelang het gebruik in de achterliggende ruimte verschillende afmetingen toonden. Daarnaast was de zorgvuldige detaillering typerend. Een jaar later kwam een acht lokalen tellende openbare school, de Europaschool (nu woongebouw) tot stand, op de hoek Johan de Wittstraat / Van Zuylen van Nijveltstraat – schuin tegenover het politiebureau annex brandweerkazerne. Ook bij dit gebouw bepaalde de ritmering van de raamopeningen in sterke mate het beeld.

Bontenbal had ook grote belangstelling voor bouw van landhuizen. Hij ontwierp er verschillende, in Wassenaar maar ook in Aerdenhout, Oosterbeek, Arnhem, De Steeg en Bussum. Met zijn talloze beschrijvingen van voorbeelden en van eigen werk in het *Weekblad voor het landhuis Onze Tuinen met Huis en Hof* leverde hij een belangrijke bijdrage van het verspreiden van de zogeheten nieuwe landhuisarchitectuur. Ongeveer twintig artikelen waren gewijd aan Wassenaarse villa's en landhuizen. Behalve aan functionele en situationele aspecten, zoals indeling van het perceel en ligging van huis en garage, besteedde hij ook aandacht aan praktische zaken als de vloerbedekking in badkamer, de toepassing van radiatoren in het huis, de verwarming van garages, de inrijhekken en de honden- en duivenhokken op het terrein. Samen met H. van der Kloot Meijburg schreef hij de publicatie *Landelijke Bouwkunst*, deel 1: *Kleine landhuisjes En Andere Eengezinswoningen*; Deel 2: *Openbare gebouwenscholen, Raadhuis, Kerkje Enz.,* (Amsterdam 1928-1929).

Na de Tweede Wereldoorlog ontwierp Bontenbal in Wassenaar zowel het Bevrijdingsmonument aan de Lus (1945-1946) als het Wilhelminamonument (1950) aan de Kerkstraat (hoek Storm van 's-Gravesandeweg). Zijn meeste aandacht ging echter uit naar het herstel van de verwoeste boerderijen in Zeeland en de Wieringermeer. Bontenbal bleef tot zijn pensionering architect bij de Rijksgebouwendienst.

Stedenbouwkundige aspecten

Het schoolgebouw ligt iets terug van de straat, daarvan gescheiden door het speelterrein. De ontsluiting van het terrein is aan de linkerkant van het perceel. De school ligt evenwijdig aan de straat en schuin tegenover de openbare Europaschool uit 1933.

Architectonische beschrijving¹

Het pand bestaat uit één bouwlaag met samengestelde kap op een L-vormig grondvlak, dat 'verdikt' is aan de zuidwest- en noordwest hoeken. Het hoofddak is een schilddak; aan de kopse zijden zijn schild- en zadeldak aangekap. Aan de voorzijde bevindt zich een zeszijdige erker. In het voorste dakvlak bevindt zich een zeer langgerekte dakkapel. Aan de rechterzijde is er een hoog opgemetselde schoorsteen en is het dakvlak laag doorgetrokken, waardoor de zijgevel aldaar een geringe hoogte heeft.

Het schoolgebouw is opgetrokken vanuit een donker trasraam en gele bakstenen in ketting verband voor het opgaand werk. De daken zijn gedekt met verbeterde Hollandse pannen in gesmoorde tinten; er is gebruik gemaakt van eindpannen. De erker is gedekt met een zeszijdig, leien gedekt dak in maasdekking. De hoekkepers zijn van gebakken materiaal. De dakoverstekken zijn afgewerkt met houten delen en boeiboorden. De voorgevel wordt gekenmerkt door een strak ritme van hoge, smalle vensters met smalle muurdammen ertussen. In het risalerende deel bevindt zich de erker en een gemetselde stoep met een gemetselde bloembak in trasraam-steen en (vernieuwde) dubbele deuren.

De hoofdentree heeft een gemetselde stoep en wordt geflankeerd door gemetselde bloembakken, alles in de trasraam-steen. De dubbele, houten paneeldeuren hebben beide twee staande lichten met glas-in-lood. Links van entree bevindt zich een gemetselde brievenbus met afgeschuinde stenen.

Interieur

In de gang is het entreeportaal met glasdeuren behouden; het oorspronkelijke gekleurde glas-in-lood is grotendeels vervangen. In het entreeportaal is er een laag geplaatst, vijfdelig venster ter plaatse van de kamer van het hoofd van de school. Daarboven bevindt zich de herdenkingssteen uit 1859. De gang heeft zijn oorspronkelijke vloer- en plintbetegeling, schoon metselwerk-lambriseringen en kleednissen in gele baksteen in ketting verband behouden. De lambrisering is afgewerkt met zwarte tegels, die ook als onderdorpels en als afdekking van de muurtjes van de nissen toegepast zijn. De ramen tussen de gang en de lokalen met roedenverdeling, evenals de deuren met staande spievensters zijn eveneens behouden. In de lokalen bevinden zich lage aanrechten met gootstenen in terrazzo granito, hout en tegelwerk.

Waardstelling

Het schoolgebouw is vanwege de cultuurhistorische - , architectuurhistorische - en ensemblewaarde van algemeen belang voor de gemeente Wassenaar

- als onderdeel van, als uitdrukking van en als herinnering aan de ontwikkelingsgeschiedenis van Wassenaar en de geschiedenis van het christelijke onderwijs in het bijzonder;
- vanwege de plaats die dit gebouw inneemt in het oeuvre van gemeentearchitect Bontenbal, die circa 25 jaar lang gemeentearchitect van Wassenaar was en van wie relatief weinig werken bewaard zijn gebleven;
- vanwege de typologie (schoolgebouw) en de sociaal-culturele functie en betekenis;
- vanwege de vrijwel gaaf bewaarde hoofdvorm, de gaaf bewaarde indeling van de voorgevel en zijgevels en eigentijdse materialen en detaillering;
- vanwege de materialen en detaillering van het interieur, die herinneren aan de oorspronkelijke functie, met name het entreeportaal, de gang en de aanrecht met gootsteen-elementen;

¹ Deze beschrijving is geen uitputtende beschrijving maar een beknopte schets van de belangrijkste aspecten ten aanzien van hoofdvorm, materialen en detaillering.

- vanwege de ligging binnen een van rijkswege beschermd dorpsgezicht, namelijk 'landgoederenzone van Wassenaar, Voorschoten en Leidschendam-Voorburg';
- vanwege de ligging in het dorpscentrum van Wassenaar;
- vanwege de beeldbepalende ligging aan de Johan de Wittstraat, schuin tegenover de Europaschool.

Bijlagen

Foto's situatie 2012; afbeelding Google Earth; kadastrale kaart.

Literatuur/bronnen

Gemeentearchief/bouwdossiers; bezoek ter plaatse 11 juni 2012;

Bontenbal, A., 'School voor openbaar onderwijs te Wassenaar', *Klei*, jrg 25, 4(1933), 25-27;

Bontenbal, A. en Herman van der Kloot Meijburg, *Landelijke Bouwkunst*, deel 1 *Kleine landhuisjes en andere eengezinswoningen*; Deel 2: Openbare gebouwen, scholen, raadhuis, kerkje enz., Amsterdam, 1928-1929;

Bontenbal, A., *Hoe bouwt men?: Wat men moet weten voor men gaat bouwen*, Amsterdam, 1967;

Herdenkingsuitgave Opgang (orgaan van de Nederlandse Protestantenvbond) 'N.P.B. Wassenaar 50 jaar in eigen huis', november 1974.

Plantenga, J.H., 'Politiebureau enz. te Wassenaar', *Vademecum der Bouwvakken*, 1927, 11, 250-254;

'Scholencomplex te Wassenaar', *Klei*, jrg 24, 9(1932), 97-1;

Scheffer, C., 'Jongere bouwkunst en stedenbouw, Wassenaar', provincie Zuid-Holland, 1993.

Disclaimer

Deze redengevende omschrijving is door een onafhankelijke adviseur in architectuurhistorie, mevr. drs. M.J.C. Laméris van TasT, projecten voor tastbaar erfgoed, opgesteld. Aan deze omschrijving kunnen geen rechten worden ontleend. Het al dan niet opvolgen van de adviezen/toepassen van de omschrijving en op welke wijze valt geheel onder verantwoordelijkheid van de opdrachtgever c.q. degene die de adviezen opvolgt/de omschrijving gebruikt. Eventuele directe of indirecte gevolgen zijn op geen enkele wijze toerekenbaar aan de adviseur en/of TasT.